

dozvolu Lučke kapetanije za vadjenje odnosnog broda ne može se uzeti kao dokaz o sposobnosti za tegljenje nasukalog broda.

G.B.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Drugostepena presuda br.III-S1-1362/74-2
od 29.I 1975.

Vijeće: Ivo Bešker, Gavro Badovinac, prof.dr Vladislav Brajković

Pomorsko osiguranje tereta - Brodar - Disponent owner - Cesija špediterovih prava prema brodaru na svog komitenta - Zastara - Nadležnost suda - Paramount Clause - Osiguratelj krajnjeg korisnika isplatom osigurnine stupa prema brodaru na mjesto primaoca-špeditera ako je ovaj krajnjem korisniku cedirao svoju tražbinu - Smatra se da je cesija izvršena kada špediter preda obračunske dokumente zajedno sa teretnicom i nije potreban izričiti prijenos prava - Disponent owner ne postaje brodar broda - Brodar ostaje brodovlasnik - Disponent owner postaje samo ako je sklopio ugovor o zakupu broda - Ako disponent owner nije postao brodar za obaveze iz ugovora o prijevozu koji je on sklopio odgovara pored njega i brodar - Kada tužitelj-osiguratelj tuži brodara u zastarnom roku nakon što je isplatio osigurninu svom osiguraniku krajnjem korisniku na koga je špediter-primalac prenio svoja prava, zastara nije nastupila premda je cesionu ispravu dobio nakon isteka zastarnog roka - Klauzula ugovora o prijevozu o nadležnosti suda koju zaključi brodar sa naručiteljem prijevoza ne obavezuje primaoca - Prema tome u sporu između primaoca i brodara, u pogledu nadležnosti suda, primjenjuju se jugoslavenski propisi - Kada stranke ugovore Paramount Clause na njihove odnose se primjenjuje Konvencija o teretnici od 1924. godine

Tužitelj je osiguratelj, a tuženi je brodar. Tužitelj je jugoslavenska osoba, a tuženi je stranac. Tužitelj navodi da je svom osiguraniku krajnjem korisniku isplatio osigurninu za manjak od 21 bale celuloze, pa traži od brodara da mu nadoknadi isplaćeni iznos.

Tuženi se protivi tužbi navodeći medju ostalim da je zahtjev zastario jer da je tužitelj dobio cesionu

ispravu od svog osiguranika nakon isteka zastarnog roka, da jugoslavenski sud nije nadležan jer da su stranke u ugovoru o prijevozu ugovorile nadležnost Arbitraže u Londonu, te da on kao vlasnik broda nije pasivno legitimiran, jer da je ugovor o prijevozu sklopila druga osoba, naime ona kojoj je on ustupio brod na upravljanje.

Prvostepeni sud je, rješavajući spor, odbio tužbeni zahtjev jer smatra da je zahtjev tužitelja zastario pošto je primalac robe po teretnici cedirao odnosnu tražbinu tužitelju tek pismom 18.IX 1973.g, tj. u času kad je već tražbina bila zastarjela. Tužitelj, iako je podnio tužbu 17.XI 1972.g, dakle dok tražbina još nije bila zastarjela, u to vrijeme nije bio aktivno legitimiran, jer je spornu tražbinu stekao tek cesijom od 18.IX 1973.g. Osim toga sud smatra da je i prigovor promašene pasivne legitimacije na strani tuženoga osnovan, jer se priložena teretnica poziva na brodarski ugovor iz kojeg se vidi da je brodar broda firma A.H. Basse and CO, pa je odnosna firma pasivno legitimirana kao tuženi, a ne brodovlasnik koga je tužio tužitelj. Ovo s razloga što je brodar broda ona fizička ili pravna osoba koja je kao posjednik broda nosilac plovidbenog pothvata.

Na temelju tužiteljeve žalbe drugostepeni sud je preinačio prvostepenu presudu iz slijedećih razloga:

Stajalište pobijane presude u pogledu zastarjelosti potraživanja tužitelja prema tuženom ne može se prihvatiti. U predmetnom sporu radi se o tužbi osiguratelja za naknadu štete koja je nastala na robu u toku pomorskog prijevoza, a koju je štetu tužitelj, kao osiguratelj, naknadio svom osiguraniku - vlasniku robe, nakon što je podnešen zahtjev za naknadu iz osiguranja i potrebni dokazi da je šteta zaista nastala u toku prijevoza. (Likvidaciju tako nastale štete osiguratelj vrši na temelju odštetnog zahtjeva kojemu su priložene isprave kojima osiguranik dokazuje svoj interes i činjenice o nastanku štete i njenoj visini, kao što su: prijepis teretnice, prijepis fakture, polica osiguranja, te pismeni protest brodaru ili njegovom agentu kao dokaz da su prema brodaru sačuvana prava primacca.) U predmetnom sporu, što je medju strankama nesporno, tužitelj je zasnovao svoju tužbu na činjenici da je šteta nastala na robu koja je bila prevožena po teretnici br. 1 od 27.X 1971.g. brodom tuženoga "Pacific Clif"; da je šteta utvrđena na pravilan način i manjak uredno protestiran brodarovom agentu, a vrijednost manjka da je dokazana računima. Nesporno je nadalje da je primalac robe bio špediter vlasnika robe, pa koga je ovlaštenje

za prijem robe bilo preneseno bianco indosamentom. Ovlašteni primalac robe - špediter nakon što je izvršio dobitveni zadatak tj. prihvatio robu sa broda i u izvršenju naloga poduzeo potrebne mjere da očuva prava svog nalogodavca prema brodaru, dostavio je odnosne isprave svom nalogodavcu radi ostvarivanja njegovih daljnjih prava. Time je špediter konkludentnim činima ustupio svoja prava kao primalac robe po teretnici svom nalogodavcu. Krajnji korisnik robe nakon prijema isprava podnio je zahtjev za naknadu štete uz prilog dostavljenih mu isprava. Tužitelj-osiguratelj je nakon likvidacije štete u smislu odredaba Osnovnog zakona o osiguranju i osiguravajućim organizacijama (Sl. list SFRJ br.7/67) stupio do iznosa plaćene naknade u prava osiguranika odnosno korisnika osiguranja prema trećoj odgovornoj osobi (čl.68, st.2). Prema tome, kad je tužitelj-osiguratelj - na temelju isprava i dokaza o nastaloj šteti isplatio svom osiguraniku naknadu iz osiguranja, na njega su prešla sva prava koja su prema brodaru, tj. tuženom, imali njegovi prednici - špediter kao primalac po teretnici - odnosno vlasnik robe. Tužitelju nije bila potrebna ni usmena ni pismena cesija prava ranijih imalaca^{za} pravo na raspolaganje robom, jer su samom isplatom naknade štete iz osiguranja, silom zakona, ta prava prešla na tužitelja-osiguratelja. Po nahodjenju ovog suda za prijenos prava sa faktičnog primaoca robe - špeditera na njegovog nalogodavca - krajnjeg korisnika i vlasnika robe - nije potrebna posebna cesija, jer tu cesiju ovlašteni primalac po teretnici - špediter vrši konkludentnim činima, tj. podnošenjem izvještaja o obavljenom poslu i predajom isprava koje se odnose na robu, a među njima i pismenog protesta koga je špediter kao ovlašteni primalac robe, u slučaju manjka ili oštećenja podnio brodaru ili njegovom agentu.

Što se tiče prigovora pomanjkanja pasivne legitimacije na strani tuženoga ovaj prigovor također nema osnove.

Točni su navodi tuženoga da je brodarski ugovor za prijevoz sporne robe sklopila firma "A.H. Basse and CO as disponent owner broda "Oceanic Clif" ili zamjenika". Nesumnjivo je da se ovaj ugovor odnosi i na brod tuženog "Pacific Clif" kojim je prevezena sporna roba po teretnici br.1. Ova okolnost međjutim ne ukazuje da i tuženi, kao vlasnik spornog broda kojim je prevožena roba, ne bi bio pasivno legitimiran.

Ocjenjajući pitanje pasivne legitimacije tuženog, ovaj sud smatra da je brodar i nosilac plovidbenog pothvata

spornog broda bio njegov vlasnik tj. tuženi a ne firma A.H. Basse. Po nahodjenju ovog suda da bi neka osoba dobila svojstvo broдача-nosioca plovidbenog pothvata, potrebno je da odnosna osoba to pravo izvodi iz vlasništva određenog broда ili iz ugovora o zakupu kojim su na zakupoprимca prenesena svojstva broдача. Ako se neka osoba u broдарskom ugovoru označi kao osoba koja ima pravo upravljanja brodom ("as disponent" - kao upravljač) ne znači da odnosna osoba samim tim dobiva svojstvo broдача odnosnog broда. Riječ "disponent" koja se upotrebljava u pomorskom poslovanju i prilikom sklapanja broдарskih ugovora koliko je ovom sudu poznato, u praksi nije dobila značenje da odnosni disponent postaje broдар - nosilac plovidbenog pothvata. Ova riječ predstavlja tehnički izraz koji se upotrebljava za osobe kojima je dato pravo trgovačkog raspolaganja i upravljanja brodovima, te upravljanja tehničkim financijskim poslovanjem brodovima koji su takvim osobama povjereni na upravljanje. Ovakovo poslovanje međjutim po nahodjenju ovog suda ne pokriva u cijelosti djelokrug broдача kao nosioca plovidbenog pothvata. Po nahodjenju ovog suda ako "disponent owner" ne dokaže da je na temelju posebnog ugovora o zakupu ^{postao} broдар broда kojeg su mu povjerali na upravljanje, ne može se smatrati broдарom i isključivim nosiocem plovidbenog pothvata u onom smislu kako pojam broдача određuje naš Zakon o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova (čl.8, t.2). Svojstvo broдача prema trećima, ako ugovorna strana nije istovremeno i vlasnik broда, mora biti nesumnjivo naznačeno, jer se u sumnji uvijek uzima da se radi o broдарskom ugovoru koji ne predstavlja zakup broда, te da je u takovom odnosu nosilac plovidbenog pothvata i nadalje njegov vlasnik, a ne eventualni zakupac.

Uobičajeno je u pomorskom poslovanju da naručitelji broда po broдарskim ugovorima na vrijeme zaključuju u svoje ime broдарske ugovore kao "disponent" tj. ovlaštenici na raspolaganje brodom iz broдарskog ugovora na vrijeme sa trećim osobama za prijevoz stvari morem. Za obaveze koje proistječu iz ovakovih ugovora trećim osobama odgovara i broдар - broдовlasnik odnosnog broда prema pravnim propisima i prema uvjetima uobičajenim za takve vrste prijevoza. Prema tome, u spornom slučaju, bez obzira na okolnosti da je broдарski ugovor sklopio A.H. Basse "as disponent", po nahodjenju ovog suda nije prestala obaveza tuženog broдовlasnika za obaveze koje su nastale iz tog ugovora o prijevozu, pa je stoga i tuženi kao vlasnik broда pasivno legitimiran za naknadu štete koja je nastala na robu u toku prijevoza koji je izvršen njegovim brodom "Pacific Clif".

Ovo međjutim ne znači da i firma A.H. Basse kao poslovni partner i potpisnik brodarskog ugovora ne bi bila jednako pasivno legitimirana. Međjutim, pravo je imao prava na raspolaganje robom, tj. primaoca robe po teretnici da odabere koga će uzeti kao pasivno legitimiranu osobu u pogledu naknade štete iz ugovora o prijevozu robe morem. Kad je dakle tužitelj izabrao da tuži vlasnika broda očito je da je tužio osobu koja je po važećim propisima pomorskog prava pasivno legitimirana.

Prigovor nenadležnosti suda također nema osnove. Okolnost da je brodarskim ugovorom, na koga se poziva i teretnica od 27.X 1971.g. ugovorena Arbitraža u Londonu za slučaj spora, nema utjecaja na nadležnost ovog suda kako to pravilno uzima i prvostepeni sud. Prema odredbama čl. 439. Zakona o parničnom postupku (Sl. list SFRJ br. 4/57), a koja je odredba prinudne naravi, ugovor o izbranom sudu, međju ostalim, punovažan je samo ako je zaključen u pismenom obliku. To znači da su taj ugovor potpisale stranke u sporu. U predmetnom slučaju ugovor o izbranom sudu prema brodarskom ugovoru sklopljen je između firme A.H. Basse i naručitelja broda "Impexoworseas" a koje firme nisu identične sa tuženim brodovlasnikom s jedne strane i tužiteljem, odnosno njegovim prednicima-primaocima robe po teretnici, s druge strane. Obzirom na to klauzula o arbitraži koju sadrži brodarski ugovor, kao pismeni ugovor o izbranom sudu nema važnosti za primaoca robe po teretnici koji takav ugovor nije potpisao, pa se ne može uvažiti pozivanje tuženog na odnosnu klauzulu brodarskog ugovora.

Isto tako ne može se uvažiti pozivanje tuženog na odredbu klauzule br. 3 teretnice po kojoj se predviđa za slučaj spora nadležnost suda zemlje sjedišta broдача. Ova klauzula teretnice o mjesnoj nadležnosti suda također je suprotna prinudnim odredbama čl. 64, st.2. Zakona o parničnom postupku kojim se određuje mjesna nadležnost parničnog suda, pa pošto odnosnu klauzulu i teretnicu nije potpisao ovlašteni primalac robe po teretnici, tj. prednik tužitelja, ona nema važnosti za njega kao pismeni ugovor o promjeni mjesne nadležnosti suda.

Ocjenjajući pitanje odgovornosti tuženog za spornu štetu valja istaći da se to pitanje ocjenjuje u skladu s odredbama Medjunarodne konvencije o izjednačenju izvjesnih pravila o teretnici kao ugovornog prava u skladu s odredbama toč. 2 (Paramount Clause) teretnice.

G.B.